

zvedamo tudi, da je naše navadno skladanje številčk doma v Indiji. — V. Oblak je dodal nekaj popravkov in dostavkov spisu: «Doneski k hist. slov. dijalektologiji.» Str. 222—223. Slednjič nahajamo običajno Biblijografijo slovensko I. Tomšiča, str. 224—40. Tajnika E. Laha poročilo z drugimi poročili vred obseza strani 241—304. Število udov je naraslo na 2200, za 43 več ko lani. Bog blagoslovi delovanje Matičino zanaprej!

J. D.

Jezičnik. *Knjiga Slovenska v XIX. veku. F. Spisal J. Marn. XXX. Leto. V Ljubljani 1892. Natisnila in založila R. Miličeva tiskarna.* Nekaj izvodov je na prodaj v Katol. Bukvarni po 60 kr. — Z žalostnim srcem pišem poročilo o najnovejšem in — zadnjem «Jezičniku». Marnemu pisatelju in vzornemu slovstvenemu zgodovinarju so opešale telesne moči; težko, da bi še kdaj pero sukala onemogla desnica.

Celih trideset let je snoval profesor-kanonik Marn «Jezičnika», nalagal počasi pa dosledno zaklad, iz katerega bodo vedno kopali naši slovstveni zgodovinarji in pobirali zlata zrna za veličastno zgradbo slovenske slovstvene zgodovine.

O slovstvu slovenskem so pred Marnom pisali slovenski: Matija Majar v «Drobtinica» l. 1849., Ivan Valjavec l. 1853. v «Slovenski slovstveni zgodovini», Anton Janežič l. 1854. v dodatku svoje slovnice in Iv. Macun l. 1863. v «Pregledu slovenskega slovstva.» A ti spisi so deloma kmalu zastareli, deloma so bili nepopolni odlomki, iz katerih nisi mogel dobiti jasne podobe, kako se je razvijalo naše slovstvo. Drugačno zgodovino je podaril Slovincem Marnov «Jezičnik». Porodivši se l. 1863. ob tisočletnici slovanski, kazal je nekaj let (I—VIII) razvoj slovenskega jezika in opozarjal Slovence na staroslovensčino, v dobi, ko je pisatelj njegov pričel učiti slovensčino na gimnaziji Ljubljanski. Od IX. letnika pa (1871) obdeluje kamene za zgradbo slovstvene zgodovine slovenske. V 22 letnikih je opisanih več nego 250 slovenskih pisateljev.

«Jezičnik» ne opisuje slovstvenikov po določenem in časovnem redu, ker pisatelj njegov od začetka pač sam ni mislil, da mu bo toliko vrasla in se razširila slovstvena zgradba njegova, ampak opisuje jih tako in v onem redu, kakor se mu je zdelo z ozirom na čas in okoliščine važnejše in priličnejše. Vendar lahko trdimo, da nam podaja celotno zgodovino slovenskega slovstva XVI., XVII., XVIII. in posebno obširno XIX. stoletja. L. 1888. pa je s «Knjigo staroslovensko» podal neko podlago za Knjigo novoslovensko.

«Jezičnik» opisuje slovstveno zgodovino slovensko po trdnih in jasnih načelih. Osebe — trdil je pisatelj vedno — naj se v književni zgodovini opisujejo le toliko, kolikor je potrebno in koristno za njeno pojasnjevanje. Pač pa naj se razlagajo knjige, a vsikdar tako, da se dobre priljubijo, slabe pa pristudijo. Ob kratkem je vsakemu pisatelju načrtan življenjepis, na to pa sledé njegova dela. Vsakemu delu se označuje obseg ali pomen in za vzgled se podaje kak odlomek iz dotičnega dela. Povsodi poudarja,

da, kakor vse stvari, preslavlja tudi slovstvo neskončnega Boga. — Pisatelj je nad vse resnico ljuben; piše v kratkih rekah, res jedrnato.

V 30. letniku je opisanih 20 slovstvenikov, deloma živih, deloma že mrtvih, nekaj pisateljevih šolskih tovarišev, pa nekaj učencev njegovih. Nekateri izmed njih so mu bili posebno dragi in ljubi.

Vrsto pričanja Slomšek II. — Frančišek Kosar, nekaj let urednik «Drobtinic» in velik šolski prijatelj; nadaljuje jo marljiva književna bučela, Slovincem in Hrvatom znani Matija Valjavec-Kračmanov. Temu se družita Matevž Frelj-Vitoški, ki je bil v mladih letih živahen slovstvenik, in Janez Bile, rodovitni nabožni pesnik. Za tema se vrstita pripoznani cerkveni govornik Matija Torkar in rajni Št. Peterski župnik v Ljubljani, Matija Hočevnar. Dalje nas srečujejo rajna Mihael Žolgar in Jernej Križaj-Severjev, pa še živi Luka Svetec-Podgorski. Za temi se opisuje pet še živih zaslužnih duhovnikov slovenskih: Andrej Marušič, Janez Vesel-Vesnin, Anton Zupančič, Andrej Zamejic in dr. Andrej Čebašek. Za njimi se navajata Marnova mladostna znanca Janez Terdina in Franjo Bradaška, pa dva najdražja učenca njegova Anton Kržič in dr. Anton Jeglič. K sklepu opisuje «Jezičnik» slovstveno poslovanje pisateljevega brata Franja Marna in se poslavlja za vselej od nas s tem, da našteva slovstvena dela svojega očeta profesorja — kanonika — Josipa Marna, z opombo: «Kar tukaj o svojem književnem delovanju povem, povedano bodi zlasti zaradi «Jezičnika», nekdanjim vrstnikom v spomin, prihodnjim pisateljem slovstvene zgodovine pa v razumno porabo.»

Iz teh vrstic je razviden velik pomen «Jezičnikov» v slovstvu slovenskem. Po njem je zaslužio slovensko ime; še bolj pa bode, ko nam sestavi kdo na podlagi njegovi slovstveno zgodovino. Dal Bog, da bi se sestavila tudi v pravem duhu! V tem obziru ponavljam besede Marnove v predgovoru k opisanemu «Jezičniku»: — «Kakor ni vse zlato, kar se svéti; tako ni vse dobro zrno, kar so nasejali po njivah našega slovstva tudi v tej knjigi opisani možje. Torej ključem o Knjigi Slovenski njenim čitateljem naposled še: »Vse poskusite; kar je dobro, ohranite!« (I. Tes. 5, 21.)»

Dr. Jos. Lésar.

Popotnikov koledar za slovenske učitelje. 1893. S popolnim imenikom šolskih oblastnij, učiteljskih, ljudskih šol in učiteljskega osebja po Južno-Štirskem, Kranjskem, Primorskem in slovenskem delu Koroškega po stanji v začetku šolskega leta 1892/93. VII. leto. Sestavil in založil Mihael J. Nerat, nadučitelj in urednik «Popotnikov» v Mariboru. Maribor. Tisk tiskarne sv. Cirila. Str. 198 z «Beležnico». Cena nevez. 1 gld., vez. 1 gld. 25 kr. — Letos ima ta hvale vredni koledar zopet ono obliko, kakoršno je imel predlanskim in popreje. Ker je inseratov malo, zato ima skoro vsa knjižica učitelju zanimivo tvarino. Kar smo rekli o tem koledarju druga leta, velja tudi o tem letniku, torej ponavljamo le svoje prejšnje priporočilo.

Učiteljem treba le častitati, da imajo tako popoln imenik šol in vsega, kar je s šolo združeno. Tako nam je ta koledar poleg koledarja družbe sv. Mohorja mala slika vse Slovenije.

Venček pravljic in pripovedek. Slovenski mladini spisal Josip Freuensfeld. Celje, 1892. Samozaložba. Tiskal Drag. Hribar. 8°. Str. 87. Cena 35 kr. Dobiva se pri pisatelju v Ljubotmeru. — Dvanajst pripovedek te knjižice se čita dokaj lahko in z zanimanjem. Smer je večinoma blažilna, jezik lep. Razlitega pa je po tem delu preveč nepotrebnega čustvovanja, osebe so silno mehke in rahle, polne solz in vzdihov. Ako namerja pisatelj izdati še kak zvezek, naj piše res tako, kakor pripovedujejo stara mati in govore med seboj otroci, brez »da, da«, brez sentimentalnosti. Omenjamo, da ima vsakdo le (dva) roditelja, ako ju neče imenovati starišev.

Gosp. Anton Turk v Ljubljani je založil in prodaje nekaj malih knjižic za ljudstvo. Izmed teh omenjamo dve: *Cvetina borograjska. Povest. Predejal H. Majer. Ilustrovana izdaja. 1892. Str. 127. Cena 40 kr. — Nemško povest Schmidovo je hotel prelagalec postaviti na čisto slovenska, domača tla. Škoda, da se jezik pisatelju ni posrečil. — Sveta Notburga, pomočnica v vsakovrstnih potrebah, in popis življenja svete Heme, kneginje slovenske, s pripovedko o Zoonu v Blejskem jezeru. II. pomnoženi natis. 1892. Cena 18 kr. — Oblika in vsebina te knjižice sta ljudstvu primerna. V obče želimo, da gosp. Turk nadaljuje izdajanje knjižic za ljudstvo, a naj skrbneje izbira bodisi pisatelje, bodisi njihova dela.*

HRVAŠKO SLOVSTVO.

(Piše J. Barlè.)

Kakor vsako leto, naj tudi letos opišem cenjenim čitateljem knjige in delovanje »društva sv. Jeronima.« Društvo je v pretekli. letu dobro napredovalo. Najpreje omenjam lepo društveno hišo, dvonadstropno, katera stoji ob cesti na novi kolodvor, a velja okrog 77.000 gl. Ker je hiša na jako lepem kraju, bode dajala društvu lepih dohodkov, v njej se namreč oddaja 11 stanovanj. Glavna seja društva je bila 17. sušca m. l. Društvo je naraslo in sicer za 617 udov; tako jih je bilo upisanih do konca 1891. l. 9813. V 24 letih, odkar je utemeljeno (1868.), izdalo je društvo 88 knjig v 952.600 iztiskih, kar je lepo število. V seji je bil lep predlog, kako bi društvo bolj napredovalo. Če bi namreč vsaka šola vsako leto vpisala v društvo najboljšega dijaka, pomnožilo bi se društvo vsakega leta za nekakih 1000 členov. To bi bil lep napredek, a kar je glavno, razširila bi se knjiga najboljše med prosti narod, saj je še sedaj v trojedini kraljevini več župnij, katere nimajo niti jednega člana. Žalostno, a istinito. Skupna imovina društva šteje 127.203 gld. in 90 kr. Društvo je letos izdalo štiri knjige. Prva je:

Danica. Koledar: ljetopis društva svetojeronimskega za godinu 1893. 8°. Stranij 224. C. 25 kr. — Tiskana je Danica v 38.000 iztiskih. Vsakega leta je je treba natisniti več izvodov,

ker je Danica najbolj priljubljeni koledar. Ta letnik se odlikuje po vsebini in po raznovrstnosti. Razven društvenih stvari sta tu najpreje dve večji pesmi; v prvi slavi znani Ivan Lepušić smrt Petra Kružića, vojvode Kliškega v l. 1536., a v drugi hvali starina Ivan Trnski preprostega poštenjakovića Polde-ta Hodaka in pa junškega bana Jelačića. Povest Venceslava Novaka: »Naša babica« je pisana v blažilnem duhu; opominjala bode vsakoga kake preproste žene, dobre kot dober dan, katera je bila blagoslov celemu svojemu kraju. Vse nezgode, katere so se stresle na njo, pretrpi udano, ne obupa, saj ji je v srcu čvrsta vera in udanost v voljo božjo. Saj še vedno živi stari Bog. Zato ji pa tudi pisatelj na koncu kliče: »Ti si zavriedila, da budeš u redu uz junake i učenjake; ta tvoj je život bio zlatna knjiga, na tvom grobu utvrdila se u mojoj duši istina, da je najveća mudrost života: Zeljeti i činiti dobro svomu bližnjemu, da ti bude samomu dobro na zemlji!« — Mal spisek s sliko spominja čitatelja lepe Zagrebske razstave, katero so mnogi obiskali. Tu je tudi zgodovinski članek o Krapini, rodnem mestu slavnega Ljudevita Gaja, kateremu so ondi odkrili 26. kimovca 1891 lep spomenik. Spis »Naša književna društva u Zagrebu« kaže čitatelju štiri Zagrebska književna društva, katerih poslopja nam podajajo lepe slike. Najprva je seveda jugoslovanska akademija, delo velikega Strossmayerja, potem je Matica, za njo Jeronimsko društvo in učiteljska društva z Učiteljskim domom. Lahko se ponaša vsak Hrvat s takimi društvi! Koristil bode poučen spis J. Dudana: »Gnojenje i umjetna gnojiva«, ravno tako, kakor tudi članek našega rojaka Fr. Kuralta: »O ciepljenju američke loze (trte)«. Pripovedčica Jos. Kozarca: »Mlinar i djavo« nam prav jasno dokazuje, kako Bog nikdar svojih ne zapusti. Tudi: »Naši Primorci« se opisujejo. V Primorju životari še vedno nepokvarjen hrvaški narod, kateri si je znal ohraniti v vseh nezgodah trdno versko čustvo, nrvnost, delavnost in pa ljubezen do borne domovine. Kako si trdo služi oni del hrv. naroda borni košček kruha! Saj ga pa zato tudi zna ceniti. V drugih krajih se kaže pogostoma, da propada pravi krščanski duh in ž njim tudi nrvnost, kadar so dospeli ljudje do bogastva. Zato kliče pisatelj: »Kamo sreće, da bi sav naš narod bio ovako nabožan, radin, umjeren i stedljiv!« Čitatelji zvedó v Danici tudi nekaj malega o Kneippu in njegovem zdravljenju. Tu se sestanemo zopet s starim znancem popom Josom (Vukelićem), kateri nam na poseben način in v prekrasnem narodnem jeziku opisuje svoje krajišnike in letos podaje lepo, poučno legendo o Bogu in sv. Petru, kako sta po svetu hodila in blagoslov delila, in pa o grešnem vojaku, kateri se jima je pridružil. Take stvari radi čitajo. Na koncu so še: »Gospodarske sitnice, smiešice, kakova će biti godina 1893., i sajmi.« Danica je torej jako raznovrstna in primerna, zato jo tudi narod težko pričakuje. Letošnja je še posebno dobra, ker jo lepšajo tudi slike. Naj bi imelo Svetojeronimsko društvo toliko članov, kolikor »Danic« potuje v narod. Bog daj! (Konec.)

